

УДК 351:321.01

DOI: 10.34132/pard2020.07.05

ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ЛІБЕРТАРІАНСТВА ТА МОЖЛИВІСТЬ ЇЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ: РЕГУЛЯТОРНИЙ АСПЕКТ

Дурман М.О., канд. тех., наук, доцент, Херсонський національ-
ний технічний університет, м. Херсон, Україна

У статті пропонується розглянути можливості використання у лібертаріанській теорії принципів, механізмів та інструментів державної регуляторної політики. Матеріал і методи. Тезу про використання в Україні як базової теорії розвитку лібертаріанську теорію висували представники правлячої партії «Слуга народу». Оскільки вони мають підтримку народу, сформовану монобільшість у Верховній Раді України та переважну більшість в Кабінеті Міністрів України, то видається можливим застосування цієї теорії у сфері публічного управління в Україні. У ході дослідження визначено, що лібертаріанська теорія є розвитком ліберальної теорії та пропагує доведені до абсолютизму економічні та персональні свободи особистості, проте майже повністю відкидає можливість втручання в життя особистості або в діяльність особистості як підприємця. Розглянуті основні тези лібертаріанської теорії та можливість застосування при їх реалізації підходів, принципів та інструментів державної регуляторної політики. Висновком є те, що при реалізації лібертаріанської теорії практично відсутня можливість застосування положень державної регуляторної політики, оскільки ця теорія фактично повністю відкидає можливість застосування державного регулювання до вільного ринку та будь-якої діяльності особистості.

Іншою неприйнятною тезою лібертаріанської теорії є те, що вона відкидає поняття «народ», повністю зосереджуючись на свободах особистості. В той же час розбудова та розвиток нашої країни передбачає не тільки розвиток економіки та підприємни-

цтва, але й розвиток національної самосвідомості, соціальний захист населення, забезпечення високого рівня якості послуг, ліків, тощо. Таким чином вважаємо, що використання теорії лібертаріанства в сучасній Україні призведе до погіршення умов її розвитку і не може бути прийнятним.

Ключові слова: публічне управління, економічні теорії, лібертаріанська теорія, державна регуляторна політика, інструменти та механізми державної регуляторної політики.

Постановка проблеми у загальному вигляді. З обранням у 2019 році Президентом України Володимира Зеленського відбулося так зване «перезавантаження» влади (як законодавчої, так і виконавчої) на всіх рівнях публічного управління в Україні. І зразу ж почалися дискусії щодо того, яку теорію економічного розвитку повинна або може обрати нова українська влада. Суттєва підтримка українського соціуму, якою користувався Президент України на початку своєї каденції [20] дещо зменшилася [17], проте йому все так же довіряють майже половина мешканців нашої держави. Оскільки на сьогодні саме Президент України В. Зеленський є «рушієм змін» в Україні, то ця підтримка трансформувалася в можливість прийняття законодавчих та нормативно-правових актів, що поведуть країну в новому напрямку. Це досягається через підтримку президентських ініціатив Верховною Радою України, в якій президентська фракція «Слуга народу» має більшість [5], а також через формування відповідних політик управління соціально-економічним розвитком держави через ухвалення Програми діяльності Кабінету Міністрів України [25].

Проте, існує певна невизначеність з тим, яку економічну теорію буде використовувати нова влада як фундамент для розвитку країни. Саме від того, які погляди сповідуватиме нова влада, буде відбуватися формування відповідних політик розвитку тих чи інших галузей, та соціально-економічний розвиток України. Це стосується, в тому числі, й формування та здійснення державної регуляторної політики та державного регулювання взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну основу різних видів економічних теорій, процеси форму-

вання державної політики, в тому числі й регуляторної, вивчали такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як, Л. Ергард, У. Митчел, П. Браун і українські учені: В. Бакуменко, В. Тертичка, О. Юлдашев, Д. Ляпін, В. Ляшенко, І. Колупаєва та інші.

Незважаючи на проведені дослідження, цікавою є саме тема застосування теорії лібертаріанства як основи соціально-економічного розвитку країни, адже ще в свою бутність представником Президента України у Верховній Раді України Руслан Стефанчук, який нині займає посаду віце-спікера, заявив, що партія «Слуга народу» сповідує ідеологію лібертаріанства і саме з цієї позиції буде проводити в Україні свої реформи [21]. Проте аналіз використання саме цієї теорії для покращення соціально-економічного розвитку України не проводилися.

Формування цілей статті (постановка завдання). У нашому дослідженні пропонується розглянути можливості використання у лібертаріанській теорії принципів, механізмів та інструментів державної регуляторної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. З початку діяльності Верховної Ради України IX-ого скликання ми побачили, що на розгляд та обговорення подається велика кількість законопроектів, а робота ведеться в так званому «турборежимі», коли депутати приймають велику кількість законопроектів впродовж одного дня, а також проводять засідання у вечірньому та нічному форматах [15]. Проте це, насправді, не пришвидшує прийняття законів (див. рис.1.)

Так, у цьому скликанні до Верховної ради України подано майже на 53% законопроектів більше, ніж у минулому, проте кількість прийнятих законів більша усього на 20%, тобто результативність не відповідає намірам.

Якщо ж розглядати кількість прийнятих законопроектів або інших нормативно-правових актів за ініціаторами подання, то маємо такий розподіл: на першому місці – законопроекти, внесені самими народними депутатами, на другому – ініціативи Президента України, на третьому – законопроекти, запропоновані Кабінетом Міністрів України [19]. Якщо ж проаналізувати сфери регулювання, то перші чотири позиції займають економічна політика, організаційні питання, галуzeвий розвиток та правова політика (рис. 2).

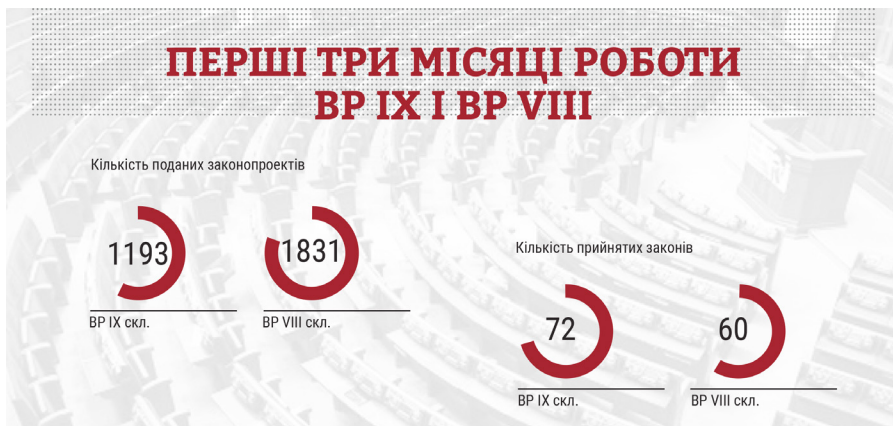

Рис. 1. Кількісні показники роботи ВРУ VIII-ого та IX-ого скликань за перші три місяці роботи [19].

Рис. 2. Законодавча активність Верховної Ради України

Зупинимось тепер на блоці економічної політики. Зважаючи на вищенаведені дані щодо наявності монобільшості у Верховній Раді України та наявності молодих реформаторів у Кабінеті Міністрів України можна сподіватися, що буде вестися виважена та спрямована робота в рамках обраної економічної теорії.

В нашому дослідженні спробуємо проаналізувати можливість застосування теорії лібертаріанства та її співвідношення із сферою державної регуляторної політики в реаліях сучасної України.

В статті [6] проводиться аналіз різних економічних теорій та можливість реалізації в них положень державної регуляторної політики (ДРП). Вказано, що більшість економічних теорій в тій чи іншій мірі допускають втручання держави в діяльність ринкової економіки через формування і реалізацію державної регуляторної політики. Механізми та інструменти ДРП в різних економічних теоріях можуть відрізнятися, проте саме за державою залишається право на вибір таких інструментів.

Розглянемо ж тепер місце лібертаріанства в системі політико-економічних теорій. Як бачимо з рис. 3. лібертаріанство доводить до абсолютизму економічні та персональні свободи особистості і є прямим антагоністом до авторитаризму.

Рис. 3. Діаграма Нолана щодо позицій основних політико-економічних теорій з точки зору персональних та економічних свобод.

При цьому лібералізм можуть сповідувати представники соціал-демократів (ліві), а консерватизм – партії з «правим» ухилом.

Не дивлячись на те, що термін «лібертаріанство» або «лібертаріанська теорія» зараз розповсюджено доволі широко та має позитивний контекст, проте, в більшості випадків, це пов'язане з тим, що сам термін «лібертаріанство» плутають з терміном «лібералізм». Незважаючи, що вони мають однаковий корінь «свобода», проте мають суттєву різницю по суті. Так, «лібералізм» це «право робити все, що не порушує свободи іншої людини; використання природжених прав кожною людиною не має інших меж, ніж ті, які забезпечують іншим членам суспільства змогу користуватися такими самими правами» [7]. У XIX ст. лібералізм стає однією з найвпливовіших політичних та інтелектуальних течій. Концептуальну основу лібералізму складають дві головні тези. Перша полягає у твердженні, що особиста свобода і приватна власність є найвищими соціальними цінностями. Друга - у твердженні, що реалізація цих цінностей не тільки забезпечує розквіт усього творчого потенціалу особи та її благополуччя, але й водночас веде до розвитку як суспільства в цілому, так і держави зокрема [1].

В той же час «лібертаріанство» це «світогляд, за яким всі людські відносини мають базуватися на добровільних засадах; законом мають бути обмежені тільки такі дії, що силою примушують інших проти їхньої волі (вбивство, пограбування, зґвалтування, викрадання за викуп та шахрайство) [18]. Як правило, більшість лібертаріанців виступають за право людини робити з собою та своєю власністю що завгодно, допоки це не заважає здійсненню аналогічного права іншими.

Класик лібертаріанства – Фрідріх Гаск – мав Нобелівську премію з економіки і в своїй праці «Шлях до кріпацтва» вважав, що цей шлях починається з централізованого планування економікою, що пригнічує вільний ринок та завершується зникненням економічних та особистих свобод людини [11]. Принципово Гаск не був проти державного втручання в економіку, але вважав, що мають існувати певні принципи, які б відокремлювали законне втручання від незаконного. До того ж, повинен виконуватися принцип справедливо-

сті – бізнесмен, який бажає, аби «держава злізла з його спини» не може, наприклад, вимагати протекціонізму від іноземної конкуренції

Проте і в цій економічній теорії є місце для втручання держави в економіку, в тому числі й з метою формування регуляторної політики. Наприклад, мінархісти (помірковане крило лібертаріанців) вважають за потрібне або необхідне існування податків, що їх стягує держава, єдиним завданням якої є захист життя, здоров'я та приватної власності громадян [10]. Також державна регуляторна політика у їх розумінні полягає в тотальній дерегуляції, тобто скасуванні всіх законів, норм і правил, що заважають вільному розвитку та існуванню особистості.

На сьогодні ж існує 51 тезис щодо лібертаріанства, проте не всі вони можуть бути застосовані у сучасному світі [23].

Для пересічного громадянина їх можна згрупувати і представити наступним чином [12] :

- податки це узаконений грабунок з боку держави, який має бути скасованим;
- сприйняття всіх функцій держави як послуг, які можуть і повинні надаватись приватними фірмами та благодійними фондами;
- держава є виключно руйнівною силою, а тому її права мають бути максимально обмежені з точки зору можливості втручатись у вільно регульований ринок;
- заміна всіх державних сервісів цифровими послугами;
- право на зброю, яка в лібертаріанстві вважається основною запорукою безпеки суспільства.

Як бачимо, деякі постулати лібертаріанства йдуть у пряме протиріччя з поняттям «держава» і можуть призвести до її руйнації. Наприклад, перехід від сплати податків до добровільних пожертв з прибутку від своєї діяльності може призвести до відсутності у держави коштів на забезпечення охорони кордонів, захисту громадян, а також надання їм безкоштовних послуг або соціального забезпечення.

Крім того, одним із «наріжних каменів» лібертаріанства є поняття особистості та її свобод, при цьому повністю нівелюється поняття «народ», яке в сучасній Україні має сакральне значення і влада бореться за його формування.

Розглянемо ж тепер економічні постулати лібертаріанства та їх відношення з соціально-економічним розвитком з врахуванням принципів державної регуляторної політики.

Так, вітчизняні автори [3] зауважують, що економічним підґрунтям для лібертаріанства слугують дослідження австрійської економічної школи, яка захищає суворе дотримання добровільно укладених угод між економічними агентами, найменше можливе втручання (особливо з боку держави) в економічну діяльність та максимальну відкритість особистого вибору (разом із вільним вибором засобів обміну).

Розглянемо ж певні економічні тези лібертаріанства з точки зору держави, регулювання та формування і реалізації державної регуляторної політики.

Лібертаріанці вважають, що люди мають тільки право на свободу від посягань на свою особистість або власність, а закони мають лише забезпечувати таку свободу, а також виконання вільно укладених договорів. Дана теза йде в протиріччя не тільки з принципами державної регуляторної політики, але входить у протиріччя й з самою лібертаріанською теорією, оскільки встановлення певних норм і правил є порушенням «духу» лібертаріанства, тим більше, якщо законами буде встановлюватися порядок виконання договорів та покарання за їх невиконання. Ця теза йде в пряме протиріччя принципами державної регуляторної політики, оскільки держава в основоположному Законі України «Про засади державної регуляторної політики в Україні» [25] декларує необхідність втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання для «вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України».

Лібертаріанці вважають, що оподаткування є аморальним, по суті нічим не відрізняється від грабунку й тому оподаткування слід

замінити добровільними методами фінансування послуг, які надаються державою, населенню. При цьому такі послуги можуть надаватися приватним бізнесом, благодійними та іншими організаціями. Дана теза стала дуже популярною в кінці 20-ого століття, коли почався перехід до так званої «сервісної» держави, і діяльність публічних служб почала розглядатися як надання послуг населенню. Було визначено, що деякі послуги краще можуть надаватися приватним бізнесом або благодійними організаціями, проте, в більшості випадків, кошти на надання цих послуг надавалися все ж таки державою через механізми грантів. А ці гранти формувалися, насамперед, із податків, що збиралися органами публічної влади (державний та місцевий бюджети). Якщо ж підходити до цього з точки зору лібертаріанства, то маємо порушення принципу справедливості – держава податки збирати немає права, проте кошти на надання послуг (в тому числі й соціальних) повинна виділяти.

Крім того, ще однією проблемою стає контроль за якістю надання послуг. Лібертаріанці вважають, що ринок сам врегулює цю проблему, і надавачі неякісних послуг не зможуть вижити на вільному ринку. Проте проблемою стає саме часовий проміжок та кого «виживання» та втрати суспільства від цих неякісних послуг. В звичайному суспільстві ця проблема вирішується такими інструментами державної регуляторної політики як ліцензування, сертифікація та акредитація. Ці інструменти забезпечують гарантії споживачам на отримання послуг встановленого рівня, а також можливість апеляції до надавачів неякісних послуг через органи державної влади та суди.

Лібертаріанці виступають проти будь-яких державних дотацій, наприклад, сільськогосподарським виробникам. Так, встановлення дотацій, преференцій та інших пільг є ще одним інструментом державної регуляторної політики, яким держава активно користується для стимулювання розвитку тих чи інших галузей промисловості чи сільського господарства. Використання такого інструменту в більшості країн має негативне сприйняття у більшості суспільства саме через його вибірковість. Проте дотування дає можливість забезпечити не тільки розвиток певних галузей, але й стимулювати зайнятість у цих галузях, виробництво високоякісної продукції, підвищення

конкурентноздатності продукції на зовнішніх ринках. Тому використання дотацій іде в пряму конфронтацію з тезами лібертаріанства.

Лібертаріанці виступають проти мита та інших видів зовнішньоторгівельних бар'єрів. Мита в системі держави мають дві мети: наповнення бюджету та стимулювання виробництва товарів та послуг всередині країни. І якщо з першою метою все більш-менш ясно, то зі встановленням загороджувальних або стимулюючих мит державна регуляторна політика проголошує мінімальне втручання в діяльність суб'єктів господарювання, проте залишає за собою право на це регулювання, а, отже, йде в розріз з теорією лібертаріанства.

Лібертаріанці виступають проти державного контролю за безпекою і ефективністю лікарських засобів, проти усіх або більшості правил містобудівного зонування. Державна регуляторна політика теж використовує свої інструменти для регулювання діяльності суб'єктів господарювання у цій галузі. Проте тут є свої позитивні та негативні сторони. Так, жорстке регулювання входження на ринок лікарських засобів чи контроль за будівництвом зменшує підприємницьку активність у цих галузях, зменшує конкуренцію та призводить до зростання кількості неякісної продукції, зростання цін на ліки та житло. Проте відсутність такого контролю взагалі може призвести до великої кількості нещасних випадків, у тому числі й з летальних фіналом. Тому держава зараз іде на зменшення регулювань у цих галузях та запровадження електронних систем, які зменшують регуляторний тиск на підприємців. Так, наприклад, єдина інформаційно-телекомунікаційна система у складі містобудівного кадастру забезпечує створення, перегляд, відправлення, прийняття, збирання, внесення, накопичення, обробку, використання, розгляд, зберігання, захист, облік та надання інформації у сфері будівництва, а також електронну взаємодію між фізичними та юридичними особами, державними органами, органами місцевого самоврядування, центрами надання адміністративних послуг, з метою отримання визначених цим Законом послуг у сфері будівництва [26].

Лібертаріанці виступають проти законодавчого встановлення ставки мінімальної оплати праці або взагалі підтримують ідею «добровільного» (контрактного) рабства. Дана теза має дві складових —

економічну та етичну. Етичну ми розглядати в рамках нашого дослідження не будемо, хоча вона, на нашу думку, є наслідком економічної. Так, відмова від законодавчого встановлення ставки мінімальної оплати праці повинно збільшувати прибутки підприємців. Проте ця ж причина може призвести до того, що ці підприємці будуть платити своїм робітникам заробітну плату, якої буде хватати на забезпечення мінімальних життєвих потреб. А зговір підприємців з метою недопущення переходів робітників через встановлення низьких заробітних плат та перешкод може призвести фактично до «добровільного» рабства, коли люди будуть зголошуватися працювати на явно не вигідних для себе умовах через відсутність іншої роботи з достойною оплатою праці. Саме засобами державної регуляторної політики через встановлення ставки мінімальної оплати праці держава підвищує стандарти життя, збільшує продуктивність праці, збільшує кількість інвестицій, оскільки доходи населення зростають. Лібертаріанці ж зауважують, що використання цього інструменту ДРП підвищує рівень бідності та безробіття, шкодить бізнесу, бо вимагає від підприємств підвищувати ціни продукції та послуг, щоб компенсувати більшу заробітну платню, а також сприяє розвитку чорного ринку праці.

Таким чином, ми розглянули деякі тези лібертаріанської теорії щодо можливості запровадження під час її впровадження інструментів державної регуляторної політики.

Висновки. Отже, в ході дослідження ми дійшли висновку, що під час запровадження ідей та постулатів лібертаріанської теорії в економіку країни, там практично відсутня можливість застосування положень державної регуляторної політики, оскільки ця теорія фактично повністю відкидає можливість застосування державного регулювання до вільного ринку та будь-якої діяльності особистості.

В той же час розбудова та розвиток нашої країни передбачає не тільки розвиток економіки та підприємництва, але й соціальний захист населення, забезпечення високого рівня якості послуг, ліків, тощо. Таким чином вважаємо, що використання теорії лібертаріанства в сучасній Україні призведе до погіршення умов її розвитку і не може бути прийнятним.

Стаття надійшла до редакції: 12.12.19

THE POLITICAL AND ECONOMIC MODEL OF LIBERTY AND THE POSSIBILITY OF ITS APPLICATION IN UKRAINE: THE REGULATORY ASPECT

Mykola Durman, PhD of technical, Senior Lecturer of the of Kherson National Technical University, Kherson, Ukraine

~~~~~
The article proposes to consider the use in libertarian theory the principles, mechanisms and instruments of state regulatory policy. Materials and methods. The thesis about using libertarian theory in Ukraine as a basic theory of development was put forward by representatives of the ruling party "Sluga Narodu". Since they have the support of the people, the mono-majority formed in the Verkhovna Rada of Ukraine and the overwhelming majority in the Cabinet of Ministers of Ukraine, it seems possible to apply this theory to public administration in Ukraine. The study found that libertarian theory is a development of liberal theory and promotes the absolutist and economic freedoms of the individual, but almost completely eliminates the possibility of interfering with the personality or the activities of the individual as an entrepreneur. The basic theses of libertarian theory and the possibility of applying in their implementation the approaches, principles and instruments of state regulatory policy are considered. The conclusion is that in implementing the libertarian theory there is practically no possibility of applying the provisions of state regulatory policy, since this theory actually completely rejects the possibility of applying state regulation to the free market and any activity of the individual.

Another unacceptable thesis of libertarian theory is that it rejects the concept of "nation", focusing entirely on the freedoms of the individual. At the same time, the development and development of our country implies not only the development of economy and entrepreneurship, but also the development of national consciousness, social protection of the population, ensuring a high level of quality of services, medicines, etc. Thus, we believe that the use of libertarian theory in modern Ukraine will lead to a deterioration of its conditions of development and may not be acceptable.

Keywords: *public administration, economic theories, libertarian theory, state regulatory policy, instruments and mechanisms of state regulatory policy.*

Received: 12.12.19

References

1. Andrusyak T. (2001). *Istoriya politychnykh ta pravovykh vchen'* [History of political and legal doctrines]. Press Vydavnychy tsestr LNU im. Ivana Franka. Retrieved from <https://buklib.net/books/29418/> [Ukraine]
2. Bakumenko V.D. (2000) *Formuvannya derzhavno-upravlins'kykh rishen'*: Problemy teorii, metodolohiyi, praktyky [Formation of state-administrative decisions: Problems of theory, methodology, practice] [monogr.]. - K.: Press UADU, 328 p. [Ukraine]
3. Basilevich V.D. and others. (2006). *Avstriys'ka shkola hranychnoy korysnosti* [Austrian School of Limit Utility]. History of Economic Students. K.: Press Znannya. 453 p. ISBN 966-346-149-7. [Ukraine]
4. Brown P. (2000). *A Handbook of Public Policy Analysis*. K.: Press Osnovy. - 243 p. [Ukraine]
5. Deputat s'ki fraktsiyi i hrupy IX sklykannya. (2019). [Deputies fractions and groups of convocation IX]. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_fractions [Ukraine]
6. Durman M., Durman O. (2020). *Ekonomichni teorii ta derzhavna rehulyatornapolityka: mekhanizmy ta instrumenty realizatsiyi* [Economic theories and state regulatory policy: mechanisms and tools for implementation]. Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences, VI (29), Issue: 188 Retrieved from https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hum_vi_188_29.pdf [Ukraine]
7. Edited by Astakhova V.I. and other. (2008). *Sotsiolohichna entsyklopediya*. [Sociological Encyclopedia]. K.: Press Akademvidav. – 456 p. [Ukraine]
8. Edited by D. Lyapin and other. (2004). *Rehulyatorna polityka: Novi mozhlyvosti* [Regulatory Policy: New Opportunities]. - K.: Press Instytut konkurentnoho suspil'stva. - 170 p. [Ukraine]

9. Edited by Lyashenko V. (2013). Rehulyatorna polityka ta udoskonalennya biznes-seredovyshcha v Ukrayini [Regulatory Policy and Improvement of the Business Environment in Ukraine]. Bulletin of the economic science of Ukraine. № 2. - P. 156-165. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2013_2_39. [Ukraine]
10. Edited by Ronald Hamowy. (2008). Liberalism, Classical. The Encyclopedia of Libertarianism. Press Sage. ISBN 978-1-4129-6580-4.
11. Friedrich A. Hayek. (1999). The condensed version of "The Road to Serfdom" as it appeared in the April 1945 edition of Reader's Digest. London: Press The Institute of Economic Affairs. ISBN 9780255365307
12. Ilchenko V. (2019). Libertarianstvo: sprobа krytychnoho analizu [Libertarianism: An Attempt at Critical Analysis]. Site Conflicts and laws. Retrieved from <https://k-z.com.ua/populiarnye-temy/51503-libertarianstvo-sprobа-krytychnogo-analizu> [Ukraine]
13. Kolupaeva I.V. (2013). Derzhavna rehulyatorna polityka: sutnist' ta pryntsyipy formuvannya [State regulatory policy: the essence and principles of formation]. Problems of Economy, № 4. - P. 99-107. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2013_4_14. [Ukraine]
14. Korniychuk L. Ya. and other. (1999) Istoriya ekonomichnykh uchen' [History of economic students]. K.: Press KNEU. - 564 p. [Ukraine]
15. Koshel' O. (2019). Holova KVVU sprostuvav mif pro turborezhym v roboti Rady. [CVU chairman refuted the myth of turbo mode in the work of the Council]. Official site of the CVU. Retrieved from <http://www.cvu.org.ua/nodes/view/type:news/slug>. [Ukraine]
16. Mitchell W. (1967). Lecture Notes on Types of Economic Theory, 2 volumes
17. Monitorynh hromads'koyi dumky v Ukrayini (February 2020). [Public Opinion Monitoring in Ukraine]. Social Monitoring Center (CSM). Retrieved from <https://smc.org.ua/news/informatsijni-vybuhy-sichnya-reaktsiya-gromadskoyi-dumky/> [Ukraine]
18. Murray C. (1997). What It Means to Be a Libertarian. New York, Press Broadway Books. ISBN 0553069284.
19. Nin'ko D. (2019). "Turborezhym" zakonchylsya. ["Turbo mode" is over]. Portal of Ukrainian news Delo.ua. Retrieved from <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/turborezhim-zakonchylsja-za-vremja-raboty-rada-p-362577/> [Russian]

20. Rezul'taty vyboriv Prezydenta Ukrayiny. (2019). [Election results of the President of Ukraine], official site of the Central Election Commission of Ukraine. Retrieved from <https://www.cvk.gov.ua/pls/vp2019/wp300pt001f01=719.html>. [Ukraine]

21. Sereda E. (2019). Yaku ideolohiyu spoviduye partiya vlady? [What is the ideology of the party in power?]. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/12/16/7234910/>. [Ukraine]

22. Tertichka V. (2002). Derzhavna polityka: analiz ta zdiysnennya v Ukrayini [State Policy: Analysis and Implementation in Ukraine]. - K.: Press Osnovy. - 750 p. [Ukraine]

23. Vishka V. (2011). 51 tezys o lybertaryanstve [51 libertarian thesis]. Retrieved from <https://vishka.livejournal.com/205830.html> [Russian]

24. VRU (2019). Pro Prohramu diyal'nosti Kabinetu Ministriv Ukrayiny. [On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine] : Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated 04.10.2019 under No. 188-IX. Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20#n2> [Ukraine]

25. VRU. (2003). Pro zasady derzhavnoyi rehulyatornoyi polityky u sferi hospodars'koyi diyal'nosti [On the Principles of State Regulatory Policy in the Field of Economic Activity] : the Law of Ukraine of 11.09.2003 No. 1160-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15> [Ukraine]

26. VRU. (2019). Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo udoskonalennya poriadku nadannya administratyvnykh posluh u sferi budivnytstva ta stvorennia Yedynoyi derzhavnoyi elektronnoyi systemy u sferi budivnytstva [On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine on Improvement of the Procedure of Provision of Administrative Services in the Construction Sector and Creation of the Unified State Electronic System in the Construction Sector] : Law of Ukraine of October 17, 2019 No. 199-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/199-20> [Ukraine]

27. Yuldashev O. (2005). Problemy vdoskonalennya rehulyatornoyi polityky [Problems of improvement of regulatory policy]. - K.: Press MAUP. - 364 p. [Ukraine]

Відомості про авторів / Information about the Authors

Дурман Микола Олександрович: Херсонський національний технічний університет вул. Бериславське шосе 24, Херсон, 73008, Україна.

Mykola Durman: Kherson National Technical University: Beryslavskoe highway 24, Kherson, 73008, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-3775-205X

E-mail: mykola.durman@gmail.com